

NOVE INSULLOVE MANIPULACIJE RAZKRITE

Državni pravdnik Swanson objavil listo investitorjev, katerim je Insulova korporacija prodajala delnice po polovični ceni

Chicago, 23. sept. — Liga investitorjev, katerim je padli električni magnat Samuel Insull dal priliko do nakupa navadnih delnic Insull Utility Investments, Inc., po polovici nižji tržni ceni, je bila večeraj objavljena. Da li so ti Insulovi investitorji izrabili priliko v svojo korist in napravili pri tem velike profite, državni pravdnik Swanson, ki je objavil listo, ne pove.

Na podlagi dogovora, ki je bil sklenjen med Insullom na eni strani in 205 izvoljenih na drugi v januarju 1929, je Insull dovolil tem investitorjem nakup 250 delnic Insull Investments, Inc. Za te delnice so plačali tri milijone dolarjev, za vsako delnico \$12.

Rekordi čiškaške delniške borze kažejo, da so bile delnice par tednov po sklenjenem dogovoru ponudene javnosti v nakup po \$27 delnica, kar je pomenilo za investitorje \$15 profita na vsako delnico.

Kasneje so cene delnicam pokačile. Tržna vrednost delnice je bila \$14, predno je prišlo do poloma na borzi v oktobru 1929. Sedaj, ko je Insull Investments, Inc., v konkurzu, je cena delnic padla na 20 centov.

Ti investitorji so bili povečini upravitelji Insulovih kompanij, odvetniki in industrijci, s katerimi je imel Insull tesne stike. Dogovor je vseboval klavzulo, ki je zahtevala, da se vsak investitor obveže, da ne bo prodal kupljenih delnic v prihodnjih dveh in pol letih. To pomeni, da ni nihče teh izvoljencev napravil profita in so bili prav tako operarjeni kot na tisoče drugih investitorjev.

Konvencija Zadrzne lige

Delavske unije in bratske organizacije povabljene, naj pošljejo svoje reprezentante na zborovanje

New York. — (FP) — Dne 27. septembra se tukaj odprla konvencija Zadrzne lige; ki bo trajala tri dni. Kako razširiti zadrzno gibanje v Ameriki in Kanadi, bo glavni predmet diskuzijam.

V zadnjih treh letih ne moremo pokazati velikega napredka, piše glasilo Zadrzne lige. "To so bila leta masnega trpljenja, zato ne smemo gledati nazaj, temveč naprej. Depresija ne bo vedno trajala in situacija se bo obrnila na bolje. Zadrzno gibanje mora izrabiti vsako priliko, da poveča svojo silo."

Pričakuje se, da se bo konvencija udeležilo nad štiriisto delegatov. Zadrzna lige ima 422 podružnic, ki bodo posile svoje zastopnike. Liga je povabila tudi delavske unije, bratske organizacije in slične grupe, naj pošljejo svoje reprezentante.

Amerika boče imeti dik-tatorja v Liberiji

Njen načrt je bil predložen Ligi narodov, kjer je izzval opozicijo

Zeneva, 23. sept. — Nov ameriški načrt, ki zahteva imenovanje diktatorja za zamorsko republiko Liberija v Afriki, kateri naj bi izvedel rehabilitacijo republike, je bil večeraj predložen Ligi narodov. Predložil ga je Samuel Reben, reprezentant Združenih držav.

Doznanlo se je, da reprezentanti evropskih držav nasprotujejo načrtu, ker bi morali zavreči svojo skemo za ureditev političnega položaja v Liberiji, katere je bila sestavljena lansko leto. Opozicija uradno bazira na temelju, da je ameriški načrt imperialističen. Amerika boče, da bi Liga narodov imenovala svetovalca liberijski vladi, kateremu naj bi se podelila oblast, da bi lahko izvajal svoje ukrepe tudi v slučaju opozicije s strani liberijske vlade.

Zastopniki evropskih držav doživljajo ameriško vlado, da boče razveljaviti določbe sporazuma, ki je bil sprejet lansko leto. Ta sporazum določa, da Liga narodov postavi nevtralnega svetovalca, dočim ameriška vlada sedaj zahteva, da to pozicijo dobi Amerikan.

Zaposlenost v Ohio še vedno pada

V avgustu se je znižala za pet odstotkov. 85% gradbenikov brez dela

Columbus, O. — (FP) — V avgustu se položaj v ohiojskih industrijah ni nič izboljšal kljub raznim optimističnim poročilom. Nasprotno se je še poslabšal, pravi Bureau of Business Research državne univerze, čigar mesečni pregled pokazuje, da se je v avgustu zvišala brezposelnost za pet odstotkov v državi v primeri s prejšnjim mesecem.

V enem letu, od lanskega avgusta, se je zaposlenost znižala v državi za 22%. Mesečno zvišanje brezposelnosti je bilo v avgustu torej rekordno. Največje je bilo v avtomobilski industriji, kjer je zaposlenost padla za 10%. Ždina industrija, v kateri se je položaj nekoliko izboljšal, je živilna, kar pa je le sezonskega značaja.

V Clevelandu, kjer je trgovska zbornica pred nekaj tedni poročala o malem izboljšanju, je zaposlenost od lanskega avgusta padla za 25%.

Najbolj pa je prizadeta gradbena industrija. V avgustu je bilo 85% manj delavcev upošanih kot leta 1926.

Akcija za brezposelnostno zavarovanje v Marylandu
Baltimore. — Municipalna komisija za stabiliziranje zaposlenosti, kateri načeluje liberalni rabinec Edward L. Israel, je naznanila, da bo prihodnji legislaturi predložila osnutek za prisilno zavarovanje delavcev proti brezposelnosti.

Insulovi delničarji izgubili \$300,000,000
Chicago, 23. sept. — Dva največja Insulova investicijska trusta — Insull Investments, Inc., in Corporation Securities Co. — sta bankrotirana. To je razvidno iz odloka, katerega je večeraj podal zvezni sodnik Walter C. Lindley.

Odlok jasno pove, da je vsako upanje, da bi delničarji, ki so vložili svoj denar v Insulova podjetja, kaj dobili. Izgubljena vsota znaša nad tristo milijonov dolarjev.

NADALJNE ČETE POSLANE PROTI RUDARJEM

Peabody Coal namerava obnoviti obrat v premogovnikih. Serif prepovedal piketiranje

Taylorville, Ill., 23. sept. — Oddelek konjenice, oborožen s strojnimi puškami, je snoči prispejal v Taylorville ter se pridružil dvem kompanijam narodne garde, ki se nahajata tu že od prošle nedelje, z namenom, da prepreči nemire na premogovnem polju.

Peabody Coal Co. je namreč sklenila obnoviti obrat v svojih premogovnikih pri Langleyville. Miličniki bodo zastražili te rove in zatrli vse poskuse intervencije s strani rudarskih stavkajev. Pričakuje se, da se bo miličnikom pridružila tudi državna policija.

Kompanijski uradniki pravijo, da se bo danes vrnilo na delo kraj tristo rudarjev na podlagi mezdne lestvice, katero je odobrila United Mine Workers unija. Govorice se širijo, da bodo uporni rudarji, ki so ustanovili novo unijo in zahtevajo restavriranje stare lestvice, ki določa \$6.10 na dan, piketirali premogovnike. Prišli bodo iz drugih distriktov in skušali preprečiti obrat. Kapetan C. J. Mechem, poveljnik narodne garde, je v zvezi s tem objavil proglas šerifa C. Weineka, ki prepoveduje piketiranje.

Prvi dve kompaniji narodne garde sta bili poslani v Taylorville po bombnem napadu na poslopje "Daily Breeze" in na urad rudarskega poddistrikta. Frank Reed, izdajatelj lista, je sedaj vložil tožbo proti mestu, v kateri zahteva tisoč dolarjev odškodnine za škodo, ki jo je napravila eksplozija bombe.

Moline, Ill., 23. sept. — Šerifove čete so večeraj razpršile sto rudarskih piketov, ki so prišli iz Galesburga in Farmingtona, da

Pennsylvanija dobila vladno posojilo

Denar potrebuje za naseljevanje brezposelnih

Washington, D. C., 23. sept. — Država Pennsylvanija je dobila posojilo \$2,500,000 iz sklada rekonstrukcijske finančne korporacije, katerega potrebuje za olajšanje bede med brezposelnimi.

Atlee Pomerene, načelnik odbora vladne korporacije, je ol tej priliki odgovoril governerju Pinchotu, ki je nedavno kritiziral postopanje odbora in ga obdolžil da namenoma zadržuje posojilo Pennsylvaniji. "Da pomoč ne prej prišla, je krivda governerja in legislature, ker nista hotela kooperirati z vladno korporacijo."

Pred nekaj tedni je korporacija odklonila posojilo na podlagi argumenta, da Pennsylvanija še ni izčrpala vseh virov, iz katerih bi lahko dobila denar za naseljevanje bednih. Kasneje je Pinchot sklical izredno sejanje legislature, ki je apraprila 12 milijonov dolarjev v tu svrhe, nakar se je ponovno obrnil na vladno korporacijo za pomoč.

Bratcher opoščten
Harlan, Ky. — Fred M. Bratcher, harlanski rudar, ki je bil obtožen umora kompanijskega pobojnika v zvezi s bitko v E vartau 5. maja lanskega leta, je bil spoznan nekrivim po porotniških in oproščten.

Bratcher je bil sedaj že tretjič pred sodnikom. Prvi dve obravnavi sta rezultirali v zastoju, ker se porotniki niso mogli zediniti za pravoček. Evidenca, ki je bila predložena na zadnji obravnavi, je pokazala, da je bil obtoženi rudar v brivnici, ko je bila v teku bitka med unjaskimi rudarji, deputiseri in kompanijskimi pobojniki.

preprečilo obnove obrata, nekoga premogovnika v Alphi. Rudarji so naznanili, da se bodo danes spet vrnili v večjem številu.

OBSTRUKCIJA NA RAZOROŽITVENI KONFERENCI

Reprezentanti Velike Britanije in Francije blokirali diskuzije o razorožitvi. Nemški zunanji minister prispejal v Zenevo

Zeneva, 23. sept. — Sir John Simon, britski zunanji minister, in Joseph Paul-Boncour, francoski vojni minister, sta na večerajšnji seji razorožitvene konference manevrirala in s tem preprečila diskuzijo o problemu razorožitve.

Ko je prišlo vprašanje razorožitve na dnevni red, je Simon predlagal, naj se diskuzija omeji na tehnične probleme, katere je treba najprej proučiti. Francoski vojni minister je prispejal Simonu na pomoč s izjavo, v kateri je poudarjal, da vprašanja, ki se nanašajo na razorožitve, takor tudi na narodno varnost, zahtevajo dolgo študijo in bi ne bilo umestno o teh sedaj razpravljati.

Arthur Henderson, predsednik konference, je pokaral oba. Reke je, da vodita obstrukcijo in poudaril, da je diskuzija o tem vprašanju potrebna že radi tega, ker je Nemčija odklonila sodelovanje na razorožitveni konferenci, ko so bile njene zahteve glede oborožitvene enakopravnosti odklonjene.

Baron Konstantin von Neurath, nemški zunanji minister, je snoči prispejal v Zenevo, da se udeleži seje Lige narodov. Nazram poročevalcem je izjavil, da se ne bo udeležil razorožitvene konference, zastopniki Penzije in Velike Britanije pa sedaj konferirajo o vprašanju, kako bi pridobili Nemčijo na revidiranje njenega stališča.

22 novih socialističnih klubov
Chicago. — Prejšnji teden je bilo glavnemu stanu socialistične stranke prijavljenih 22 novih klubov v desetih državah. Skupaj v tem letu 392 novih klubov.

Smithovi pristaši proti Rooseveltu

Glasovali bodo za Thomasa valed jeze, ker ni bil nominiran njih ljubljencev

Washington. — (FP) — Iz raznih vzhodnih držav prihajajo v glavno mesto Amerike glasovi o naraščajoči nezadovoljnosti med Smithovimi demokrati napram Rooseveltovi mašini, ki je preprečila Al Smithovo nominacijo. Poročila pravijo, da bodo ti elementi glasovali za Norman Thomasa kot protest proti Rooseveltu.

Gibanje baje dobiva veliko pristašev. Najmočnejše je v Massachusettsu. Iz tega sklepa nekateri politični opazovalci, da bo Thomas dobil štiri milijone glasov. Za to napoved jim služi tudi veliko število socialističnih glasov v Mainu.

Se celo med katoličani je opaziti večji sentiment za socialističnega kandidata. V vzhodnih državah kroji med njimi pamflet, katerega je spisal neki prominentni katoličan in v katerem argumentira, da pripadnik Rima ne greši, če glasuje za Thomasa.

Nekateri katoliki in Smithovi pripadniki v Washingtonu pravijo, da bodo glasovali za Thomasa iz dveh razlogov: kot priznanje Thomasu za njegove sponobnosti, človekoljubje in prizadevanje za vladno podporo brezposelnim in drugič valed protesta proti "izigranju Smitha" na demokratični konvenciji v Chicagu.

Tudi komunisti bodo pri prihodnjih volitvah dobili veliko ved glasov kot sadnjje, priznava v glavnih kampanjskih stanih obeh strank.

Hillquit kandidira za župana v New Yorku

Znameniti župan skuša preprečiti izredno volitve

New York. — Newyorški socialisti so nominirali Morrisa Hillquita za županskega kandidata pri izrednih volitvah meseca novembra. Hillquit je predsednik socialistične stranke in prominenten delavski odvetnik. V unjaskem in socialističnem gibanju je aktiven od mladih let.

Zadeva glede izrednih županskih volitev je sedaj pred sodiščem. Župan McKee, ki je prevzel mesto, katerega je bil prisiljen zapustiti bivši župan Walker radi korupcije, skuša preprečiti izredne volitve potom sodišča. Njegovo stališče je, da so te volitve nelegalne in da je on upravičen županovati skozi nepotekli termin bivšega župana Walkerja.

V tem procesu je intervenirala tudi socialistična stranka. Hillquit in Waldman sta vložila peticijo, v kateri v imenu stranke zahtevata pravico do kontestiranja županovne akcije.

Rand šola ustanovi nov tečaj
New York. — Rand School of Social Sciences, socialistična institucija v New Yorku, bo letos pričela s novim izvenšolskim tečajem. Vodila bo tečaje o socializmu po raznih mestih dežele, kjer se organizirajo skupine in svrhu študija te socialne vede. Za ustanovitev take skupine je potrebno od 5 do 25 oseb. Izmed sebe si izberejo načelnika, ki bo dobival navodila in material iz Rand šole, 7 E 15 st., kjer se dobe informacije o tem tečaju.

Rudarji se vrnili na delo
Athens, O. — Na podlagi dogovora, katerega jim je vsilil governer White in kateri določa \$3.28 na dan, se je mnogo rudarjev, ki so stavkali več mesecev, vrnilo na delo.

Rudarji so se dolgo borili proti operatorjem, governerju, miličnikom in šerifom. Stavka se je vrnila v znamenju spopadov, v katerih je bilo več rudarjev ubitih in ranjenih.

LA GUARDIA ZA REFORMIRANJE SODIŠČ

Predložil bo ustavni amandment, ki naj bi odpravil sedanje hi-be. Škandali pri nastavljanju sodnih upraviteljev

San Francisco. — Ob zaključku kongresne preiskave nekaterih zveznih sodišč je kongresnik LaGuardia iz New Yorka poudaril potrebo za temeljite reforme zveznih sodišč. Rekel je, da bo njegov odsek najbrj priporočal amandiranje zvezne ustave za kompletno reorganiziranje sodnega sistema.

Zvezni sodniki so sedaj imenovani za življenje. Odstavi se jih lahko le potom uspešne obtožbe, če jih kongres spozna krivim. Ta procedura je zelo neokretna in počasna, povsem v prilog sodnikom. V zgodovini dežele je bilo le par zveznih sodnikov odstavljenih.

LaGuardia pravi, da bi morali biti zvezni sodniki imenovani le za neko dobo in ne za življenje in na drugačen način kot sedaj. Potrebna je tudi lažja procedura za odpoklic.

"Vsako mesto, ki je imelo priliko opazovati preiskav zveznih sodišč, lahko prizna, da je amandiranje ustave absolutna potreba," je rekel LaGuardia. "Sedaj je izredno težko odstavi sodnika, čeprav je splošno znano, da je nevredan svoje službe."

Največji škandali v področju teh sodišč se dogajajo v zvezi s nastavljanjem sodnih upraviteljev za bankrotirana podjetja. Razvilo se je v pravo rakotvorno. Sodniki, ki imajo opravila s temi poslom, so navadno v srotli s ožjim krogiom neskrupuloznih odvetnikov in politikov, ki molsejo bankrotirana podjetja v svojo korist.

Eden teh in najbolj notoričnih sodnikov je zvezni sodnik Louderback v Californiji, čigar delo je preiskoval LaGuardijev odsek. Louderback je imenoval bivši predsednik Coolidge na priporočilo zveznega senatorja Shortridgea, ki je bil poražen pri sadnjih primarnih volitvah.

Za protiuslugo je sodnik Louderback dajal senatorjevemu sinu masne službe sodnega upravitelja osiroma je bil eden izmed sodnikov prijateljev, ki so kovali bogastvo iz likvidiranja bankrotiranih podjetij. Senator Shortridge se je pred LaGuardijem odsekom opravičeval, da ni on odgovoren za Louderbackovo imenovanje. Priporočil ga je predsedniku Coolidgeu le "na priporočilo več sto državljanov" in uglednih odvetnikov.

Norman Thomas bo govoril na radio

San Francisco. — Dne 7. oktobra med 12:45 in 1:30 popoldne (zapadni standardni čas) bo National Broadcasting Co. oddala Norman Thomasov govor po svojem omrežju na zapadu. Govor bo oddan s postaje KGO. V tem omrežju so vključene države in Skalnatem gorovju in na zapadni obali.

Kanadski cerkvenjak obsojen v zapor

Winnipeg, Kanada, 23. sept. — John H. Machray, bivši upravitelj premoženja univerze v Manitobi in angličanske cerkve, je bil večeraj obsojen na sedem let zapora, ker je poneveril \$560,000 iz blagajne teh institucij.

Kolombija pensionirala železnice

Washington. — Zvezni trgovinski department je bil informiran od svojega zastopnika, da je republika Kolombija v Južni Ameriki sprejela sklep za pensioniranje železnikarjev, ki so 20 let v službi in stari 55 ali več let. Maksimalna pokojnina znaša \$95 na mesec.

Imperialist: Gospodje, druge poti ni. Imeti moramo lepo in veliko vojno. Politik: Izvratno! Na ta način se lahko iznebimo nepotrebnih brezposelnih delavcev, ki bodo junaki umrli za svojo slavno domovino. Saj vedno radi umirajo... Industrialiec: Imamo preveč blaga in tudi tega se lahko iznebimo! Prodamo ga drug drugemu po visokih cenah. Bankir: Vse to, gospodje, je tako enostavno... (Naribal Jerger.)

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPOBE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year...

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year...

One column of 40 lines - 10 cents per week

Advertising rates on agreement - Manuscripts will not be returned

Number on top, bar line with 5 lines

PROSVETA

2637-33 North Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oglezaju, na primer (Avg. 21. 1922), poleg vsakega imena na oglasu pomeni, da vam je s tem dostopno preklpa naročilo.

Progresivizem odhaja?

Letošnje primarne volitve za izbiranje kandidatov so markantne zaradi nepričakovanih porazov nekaterih takozvanih progresivcev.

Prvi znamenitiji progresivci, ki je bil letos poražen v primarnem volilnem boju, je bil senator Brookhart v Iowi.

Izd primarnih volitev v Wisconsinu je toliko bolj značilen, ker je tamkaj središče progresivizma in ker je La Folletteva družina doživela doma prvi politični poraz.

In zdaj so republikanski volilci naenkrat zavrgli La Folletteove progresivce in z ogromno večino nominirali Kohlerja in ostale reakcionarje za kandidate.

Vzroke za poraz progresivcev v Wisconsinu in drugje naj progresivci pripišejo sebi.

Progresivci, ki toliko ropočajo in strašijo v povojni dobi, se bodo morali enkrat naučiti, da njihove napol-pečene reforme ne vlečejo več.

Kam pojdete zdaj progresivni volilci v Wisconsinu? Ali se obesijo demokratom za krajece? Ne bodo nič izbrali.

Progresivizem, ki visi na robu kapitalističnih strank in ne ve, kam spada in kaj hoče, je velika cokolja v ameriški politiki.

Današnja kriza je potegnila ostro črto. Pokazala je vsem, ki še niso dokraja slepi, kam spadajo. Kapitalisti - finančni, industrijski, trgovski in farmerski - spadajo skupaj, mezdni delavci, mali farmerji in bankrotirani mali businessmani pa skupaj.

Te črte bi se morala držati tudi politična razdelitev - in najmanjšega dvoma ne bi bilo, kako bi izpadle novembarske volitve neglede, koliko milijonov dolarjev trošijo kapitalisti, da kompromirajo volilce in kupijo mandate.

Progresivizem, ki visi na robu kapitalističnih strank in ne ve, kam spada in kaj hoče, je velika cokolja v ameriški politiki.

Današnja kriza je potegnila ostro črto. Pokazala je vsem, ki še niso dokraja slepi, kam spadajo.

(Nadaljevanje z sedmih kolon)

Glasovi iz naselbin

Zanimive beleške iz raznih krajev

Poročilo s shoda

Cleveland, O. - Josko Oven, ki je bil na govorniški turi, je prišel tudi v Cleveland.

Louis Zorko je predsedoval shodu. Ko je otvoril shod, je dal besedo najprej Chas. Pogorelcu, ki se je nahajal na agitacijskem potovanju v Clevelandu.

Josko je pričel pri republikanskem žirisku v Chicago, ki se je vršil v obliki konvencije.

Tukaj bom citiral nekaj njegovega govora: Sedanji sistem je podoben mrhi v starem kraju, ki se ji je naredila bula.

Ko je bila kriza nekaj mesecev, je dejal Hoover, da je najslabše že odšlo.

Ali se spominjate tistih časov, ko so šli naši fantje v Evropo, da obesijo kajzerja?

Pa pravijo nekateri, da bi pričeli revolucijo? S čem se pa bomo bojevali? Z burkami in mečmi, ali s junaškim srcem? Vlada in kapitalistična družba lastujeta kanone in strojne puške.

Mrs. Mary McMillan, ameriška prva žena v skakanju iz aeroplanov s padalom.

Mrs. Mary McMillan, ameriška prva žena v skakanju iz aeroplanov s padalom.

Mrs. Mary McMillan, ameriška prva žena v skakanju iz aeroplanov s padalom.

vai zadovoljni. Udeležilo se je mnogo povabljenih.

Take zabave so redke, posebno v teh slabih časih, niso pa odveč, kajti potrebujejo, da se človek vsaj parkrat na leto malo porazveseli v družbi prijaznih in veselih ljudi.

Odsেকajmo gadu glav!

Milwaukee, Wis. - Se samo dober mesec časa je do splošnih volitev, ki se bodo vršile dne 8. novembra.

Sedanji sistem, ki je krivčen in gnil do mozga, moramo nadomestiti s socialističnim sistemom, ki je pravičen in zdrav vseskozi.

V novi družbi ne bo nobenega pogoja, da bi se ponavljale depresije kakršna je sedaj, ko na milijone ljudi strada in trpi pomankanje, najbolj pa seveda delavci in njih družine ter kmetje in mali trgovci.

Iz vsega tega sledi, da moramo porabiti letošnjo priliko dne 8. novembra in oddati naše glavo delavskim kandidatom. Vsega tega sledi, da moramo porabiti letošnjo priliko dne 8. novembra in oddati naše glavo delavskim kandidatom.

Iz vsega tega sledi, da moramo porabiti letošnjo priliko dne 8. novembra in oddati naše glavo delavskim kandidatom.

Iz vsega tega sledi, da moramo porabiti letošnjo priliko dne 8. novembra in oddati naše glavo delavskim kandidatom.

Iz vsega tega sledi, da moramo porabiti letošnjo priliko dne 8. novembra in oddati naše glavo delavskim kandidatom.

Iz vsega tega sledi, da moramo porabiti letošnjo priliko dne 8. novembra in oddati naše glavo delavskim kandidatom.

Iz vsega tega sledi, da moramo porabiti letošnjo priliko dne 8. novembra in oddati naše glavo delavskim kandidatom.

Iz vsega tega sledi, da moramo porabiti letošnjo priliko dne 8. novembra in oddati naše glavo delavskim kandidatom.

Iz vsega tega sledi, da moramo porabiti letošnjo priliko dne 8. novembra in oddati naše glavo delavskim kandidatom.

Iz vsega tega sledi, da moramo porabiti letošnjo priliko dne 8. novembra in oddati naše glavo delavskim kandidatom.

Iz vsega tega sledi, da moramo porabiti letošnjo priliko dne 8. novembra in oddati naše glavo delavskim kandidatom.

Iz vsega tega sledi, da moramo porabiti letošnjo priliko dne 8. novembra in oddati naše glavo delavskim kandidatom.

Ben Kerr, poštni uradnik, ki je izgubil službo, ker je zahteval vojaški bonus; je bil ponovno nameščen. Unija poštnih nameščenec se je potegnila zanj in je zmagala.

limo vsi za Norman Thomasa in James Maurerja ter za vse ostale socialistične kandidate.

Joseph Ule.

Komunistični shod in drugo

Yukon, Pa. - Tukaj se je dne 13. sept. vršil komunistični shod na ulici. Pol ure sem jih poslušal. Najprej se je govornik znesel nad Norman Thomasom in seveda tudi nad sedanjim tednikom "The New Leader."

Na česti sem srečal Tomaža, ki mi je povedal, da so komunisti v sedmih letih kot socialisti v štiridesetih. On je mnenja, da so komunisti izposlovali, da dobimo moko in drugi relief. Well, pa naj ima fant to veselje.

Znamo mi je, da je pred štiri leti neki slovenski trgovec agitiral za Hooverja, ker bo baje dober za biznis.

Dne 16. sept. je tukajšnja First National banka zaprla svoja vrata. Poslovala je pod federalnim rezervnim sistemom, kar naj bi baje jamčilo pred pomanjavanjem in varovalo ljudske vloge.

Lačni rudarji invadirali Pittsburgh

Pittsburgh, Pa. - Več sto rudarjev, njihovih žen in otrok iz okraja Allegheny je invadiralo mesto in zahtevalo pet dolarjev tedenske podpore od okrajnih komisarjev.

Reke, celine in oceani

Majhne kapljice dolbeže mogočne skale in odnašajo največja gorovja, trnčice rastištev so sklada v silovita premogovna polja, mikroskopske koralne živali gradijo velike otoke.

To večno spreminjanje zemeljske površine nam postane še bolj čitno, če pomislimo, da so v zemeljski zgodovini izginili že celi kontinenti v morje kakor pravljica Atlantida.

Reke odnašajo zemljo polagoma v morje. Istočasno razdira tudi morje bregove in se zaleda v kopnine. To mora sčasoma popolnoma spremeniti današnji obraz zemlje.

Holsteinski zdravnik dr. Emil Flusser je izdal zanimivo knjigo, ki ji je napisal predgovor slavnj fizik prof. Einstein in ki razlaga vojno kot bolezen.

"Vojno smatram za posledico bolezenske spremembe človeške razsednosti," pravi Flusser v tej knjigi in nato svojo trditve tudi dokazuje.

V nekem poglavju navaja primer mladega Richarda Wagnerja, ki je med julijako revolucijo v Lipskem zašel v množico plenilcev in je z njimi plenil od hiše do hiše.

Te osebnosti so pravi spomeniki vojne zločini in vsak jih danes občuti kot takine. Žal pa so se bavili s temi pojavi samo pisatelji, ki so v prvi vrsti umetniki in so morali stilizirati s čisto podzavestnim ozirom na balca.

Znanstvenega opisa od njih ne moremo zahtevati, zdravnik pa so vse to zamudili, ker jih je same zajela psihoza in niso stali nad položajem. Sedaj po podrgnem desetletju jim je težko rekonstruirati vse tiste bolezenske pojave, ki bi lahko rabili v naučne svrhe.

Rastlina, ki daje dolgo življenje

Britska vlada je dala angleškim raziskovalcem večjo vsoto denarja in celo zemljišče na razpolago, da bi na otoku Cejlonu proučili skrivne sile hidroktifa.

In dolgo ne bi bili. Kapitalistična stranka bi kmalu izginila, ker bi kapitalizem izginil. Tako pa imamo politično konfuzijo, ker ljudje ne vedo, kam spadajo.

(Nadaljevanje s 1. kolono.)

Vesti s Primorskega

Artev fašističnega posebnega sodišča

Lani meseca aprila so karabinjerji nenadoma aretirali neke bujarskega slugočega Ivana Marinčiča v Zagorju pri St. Petru na Kraški. Mladenec je star sedaj okrog 40 let in je sin trgovca in posestnika v Zagorju. Bil je zaposlen v letovi trgovini in na posestvu ni imel ne časa ne volje, da bi se pečal s kakršnikoli protizavajnimi in protirežimskimi zadevami. Karabinjerji pa so ga, da bi mu sporočili vzroke njegovega postopanja odvedli z doma zapore. Kmalu pa ga je redno sodišče izročilo preiskovalnemu sodišču fašističnega posebnega sodišča za zaščito države in javne varnosti. Obtožili so ga, da je opiral in koristil neke sovražne zadeve in izdal njenim agentom neke italijanske vojaške liste na Pivki. V preiskovalnem poročilu je bil nearečni Marinčič opisan tako: In ves ta čas na nič in ni mogl dokazati najmanjšega krivega. Ko pa je bilo že vse preiskovanje in nasilno zasliševanje zaman, so ga postavili pred posebni fašistični sodni zbor.

Proces, ki se je vrnil že pred meseci, je bil tajen. Telesno in duševno je strtega slovenakega kanta je sodišče kljub pomankljivi vsakega poštenega dokaza je po pričevanju karabinjerjev obsodilo na 7 let ječe.

O tem procesu fašistični tisk poročal niti besedice, ker mu to prepovedala tiskovna cenzura. Tudi njegovi najbližji sodniki dolgo niso vedeli, kje je aretirani mladenec in kaj so z njim vse počeli. Vest o tem novom fašističnem nasilju se je širila teža šele pred kratkim zmesla med ljudmi.

Potfašistična zarota na Pivki

Nekako pred mesecem dni, ko se pod Snežnikom in Javnimi vršile velike vojne vaje italijanske pehote in artiljerije, so znanci nenadoma pričeli širiti med italijanskim vojaštvom letake, v katerih so jih pozivali, naj se upro fašističnemu režimu, ki se že krha in ki mora v kratkem propasti. Karabinjerji kmalu iztaknili letake in obem dognali, da je imela vsa potfašistična akcija le lokalne značilnosti. Letake so našli v St. Petru na Krašu, v Baču, v Trnovem in v nekaterih drugih krajih.

Uvedli so preiskavo ter po pivpretaknili nebroj hiš. Končno so aretirali vinskega trgovca Mercandela, rodom iz Milja, ki pa je v Ilirski Bistrici, tapetnika Lenciča iz Vipave in brata Jovana in Antona Primca, ki so stanovali v Trnovem, posestnika Franja Znidaršiča iz Dobroslava, soferja Hrovatina, po dočene Kovačevega Toneta in njegova Bobka. Osumili so jih, da oni delili letake. Obtožili so zarote proti fašističnemu režimu in hujškanja redne vojske proti javnemu redu v državi. Izšli so jih sodnim oblastem preiskovalna komisija jih je že začela zasliševati. Sodeč po obtožbah, bodo vseh osem aretirancev izročili fašističnemu posebnemu sodišču za zaščito države in javne varnosti.

Proces proti beguncem

Sprito vedno težjih gospodarskih razmer in nezmanjšanega števila fašističnih valpetov in karabinjerjev, zapuščajo neprepano novi ljudje svoje kraje in gredo v svet. Večinoma so to mladenčje, ki odhajajo brez meje trivaj večina zaradi tega, ker jim oblasti ne izstavijo potrebnih listov ali pa tudi zaradi tega, ker ne premorejo denarja za stroške. Karabinjerji v zvezi vlagajo ovadbe proti beguncem in tako imajo zlasti nekatera sodišča v Julijaki kmalu tudi z begunci dovolj dela.

Na Reki je bil zaradi poskušanja bega čez mejo pogojno obsojen na 3 mesece zapora in 2000 denarne kazni 21-letni Anton Antolović iz Vodnjana.

V Gorici sta bili v kontumaciji sojena 19-letni Bernard Kurnar iz Sempasa in 35-letni Anton Zigon iz Renč. Prvi je bil obsojen na 3 mesece ječe in 2000 denarne kazni, drugi na 15 dni zapora in 5000 lir denarne kazni. Komenski karabinjerji pa so goriškemu sodišču zaradi bega čez mejo prijavili še 22-letnega Angela Pirca in 16-letnega Augustina Poljo iz Vojsčice pri Omu.

Pred sodiščem v Ajdovčini

Bili sojeni Stanko, Bernard in Viktor Mesesnel, Rihard, Bogomir in Natalija Ličen iz Rihemberga. Prva dva in poslednja so bili oproščeni. Viktor Mesesnel je bil obsojen na 4 mesece zapora in 3100 lir denarne kazni, brata Ličen pa na ječo po 2 meseca in denarno kazni po 2000 lir. Druge obtožbene, in sicer Ignacija Strancarja iz Planine, Ivana Černigoja iz Šturij in Rudolfa Štoklja od Sv. Križa bodo izročili pristojnim sodiščem na Reki, v Postojni in Idriji.

Dve aretaciji

V Podkraju so karabinjerji aretirali 28-letnega Josipa Zaklija in 27-letnega Franceta Širca, ker sta imela pri sebi nože, kakršne smatrajo v Italiji za orožje.

Petindvajset mlekaric pred goriškim sodiščem

Goriško sodišče je sodilo te dni 25 mlekaric iz raznih slovenskih krajev, ki so bile obtožene, da so prodajale slabo mleko. Obsojene so bile skupno na 9300 lir denarne kazni, objavo obsodbe v listih in plačilo vseh sodnih in odvetniških stroškov.

Huda nesreča zaradi granate

V bližini Kobariča je našlo te dni pet otrok stare granate. Pričeli so jo razbijati, tako da je nenadno eksplozivirala. Vseh pet otrok, 3-letni Stanko Škole, 11-letni Janko Lenkič, 10-letni Lojzek Borjančič, 18-letni Nikolaj Simac in 12-letni Josip Bakar je teho hudo ranjenih. Prepeljali so jih v čedadsko bolnico.

Velik požar v Gradišču pri Vipavi

Pred dnevi je ponoči nenadoma nastal požar v dvanadstropni hiši Ivana Durna. Ljudje so alarmirali karabinjerje, gasilce in vojaštvo, a še preden je prišla pomoč, se je ogenj razširil na vso stavbo in celo na sosednjo hišo Antona Durna. Hiša Ivana Durna je pogorela do tal, sosedovo poslopje pa je bilo hudo poškodovano. Zgorelo je vse pohištvo, mnogo sena in uničena je bila tudi količina vina. Škoda je zelo velika. Karabinjerji pa so povrhu vsega aretirali še posestnika Ivana Durna. Dognali so, da je bil dimnik v njegovi hiši tik pod strmo poškodovan in da je kakšna iskra ušla na podstrešje ter povzročila požar. Posestnika pa so aretirali pod sumom, da je po nemarnem sam zakrivil nesrečo.

O letini in Vipavskem poročajo ljubljanski listi tako-le: V srednji Vipavski dolini od Rihemberga proti Gorici je kazala letina dobro, a zadnje čase se je spreverilo. Krompirja so pridelali precej, in je tudi izredno velika. Pšenica pa se ni obnesla, preveč se je prijelja rja in kmetje pravijo, da je sploh ne bodo več sejali. Koruza je kazala lepo, a strahovita suša zadnji mesec je precejšen del koruze uničila. Trto je precej uničila peronospora, ki je pobrala ponekod polovico pridelka. Cena vinu je zaradi tega poskočila. Na vsem Vipavskem ne dobiš vina izpod lre za 1.1. dočim so ga poprej prodajali po 0.50 lire.

Umrli so: V Ilirski Bistrici 14. avgusta Ivanka Ličen, v Trnatu Matija Sepin, nameščene Javnih skladišč v Trnatu in po urdu iz Senčurja pri Kranju. V Prvačini pri Gorici pa je umrl nekdanji učitelj Tušar, ki pa je v zadnjih letih opustil službo učitelja ter postal rajaj gostilničar.

Težava na Krašu. — Kraševci obupujejo zaradi izredno slabe letine. Suša zadnjega meseca je uničila mnogo in vsem. Tudi poletni pridelek ni bil dober, ker je tudi tu napadla rja pšenice. Ajde menda sploh ne bo, travniki so požgani in živina nima kaj jesti. S čim jo bodo kmetje krmlili pozimi? Kraševci pravijo, da niso imeli še nobene dobre letine, odkar so pod Italijo in al tega ne vedo razlagati. Zemlja ne daje več tega, kar je dajala nekoč. Jedva da preživljajo družine, za davke pa, ki požoro mnogo več kot prehranjevanje družine, sploh nimajo. Pridelka je malo, še tega ne morejo prodati, pa se kmetje zadržujejo v posejnih in počasi jim lezajo grunti izpod rok. Včasih so ljudje s Krašu za lahkoto dobili službo v Trnatu, zdaj tega ni. Prihajali so včasih Tržičani na Krašu na poletni oddih, zdaj Trst menda ne premore takih ljudi. In Italija sama podpira gospodarsko krizo na Krašu, ker hoče ta življaj zatreti.

Nazovica. — Dne 6. septembra je minilo dve leti, kar so milijniki na Bazovici pri Trnatu ustrelili Bičoveca, Miloša, Marušiča in Valenčiča. Kot antifašiste so jih obsodili na smrt; bli so v smrt pogumno. Ljubljanski listi se te obletnice niso spomnili!

Velik napredek

— No, kako pa tvoja hej napreduje? — Imenitno. Včeraj je igrala Matija Sepin, nameščene Javnih skladišč s svojim učiteljem in slišal sem, kako ji je dejal: — Gospodična, vi ste že tri takte pred menoj.

Če so pritrja veriga pokolenj...

V središču vseh nauk o postanku vrst in nauka o podedovanju stoji vprašanje o postanku nove dedne lastnosti. O poteku podedovalnega procesa vemo že mnogo, zlasti po raziskovanjih patra Mendla in njegovih naslednikov. Vemo nadalje, da je čisto določen del staničnega jedra (hromozomi) nosilec dednih lastnosti in pod ugodnimi pogoji lahko ugotovimo položaj kakšne dedne substance v tem določenem delu jedra. Tako poznamo mnogo zamotanih stvari, ki imajo pri podedovanju svojo ulogo.

Ker pa moramo iz mnogih razlogov smatrati, da se je svet živega razvil in da so nastale v teku tisočletij in milijonletij iz preprostih bitij zamotane rastline in živali, bi bilo nad vse važno vedeti, kako prav za prav nastaja kakšna nova dedna lastnost.

Gojitelji vedo že dolgo iz izkušnje, da se iz čistokrvne pasme, tako rekoč popolnoma nemotivirano, porodi eden ali več individuov, ki so v kakšnem znaku drugačni od prvotne čiste pasme. Če dobimo več takih eksemplarjev, jih lahko gojimo dalje in bomo opazili, da se vedejo popolnoma kakor čista pasma. To nenadno spremembo dedne substance (kajti za to gre) imenujemo mutacijo, novo obliko pa mutanto.

Najvažnejša raziskovanja o podedovanju so izvršili z neko muho, roso muho (drosophila), ki se iz raznih razlogov zelo podaja tem namenom: V rejah, ki obsegajo desletno mnogo milijonov raziskanih muh, je nastopilo približno 500 mutant, ki so jih gojili kot "čisto plime" dalje. Računajo, da pride na prilično 40.000 muh nova mutanta. Razločujejo se od izhodne oblike po najvažnejših znakih, po rdečih, belih, rumenih očeh, po jazbecarskih nožicah, po okrnjenih krilih itd. Tudi pri drugih živalih se pojavljajo izrazite mutacije, tako pri psih, govedu in ribah mopsne ter buldozne glave, pri človeku šestprstnost in krepavost noge. Mnogo belih živalskih oblik, tako zvane albine, je smatrano za mutante. Ankonanske ovce z jazbecarskimi nogami, ki so jih prej mnobo gojili, so nastopile v neki normalni ovčji kredo prav nenadoma in so jih utegnili izolirati kot pasmo. Gotovo je tudi naš jazbecar nastal na ta način.

Vprašali se bomo sedaj seveda: Kako in iz katerih vzrokov nastanejo takšne nove lastnosti? Povedati moramo takoj, da ne vemo o tem skoraj ničesar. Sicer lahko rečemo, da je pri mutaciji na določenem mestu stančnega jedra, kjer je sedež spremenjenega znaka, nastala preoblikovana dedna substanca. V nekaterih primerih smo doznali, da se je število hromozomov, ki je za vsako živalako in rastlinsko vrsto določeno, podvojilo in so se potem pojavile oblike velikanske. Najbolj znani primer za to je lučnik. Vzroki za nastajanje mutant pa so nam čisto neznan.

A mutacija je doslej edini proces, ki nam kaže nastopanje nove dedne lastnosti. Kako bi si s tem predstavljali razvoj v kraljestvu bitij? Ne moremo si misliti, da so nastale po takanih čisto neumerjeno nastopajočih mutantih vse izrazite prilagoditve, ki jih občudujemo v naravi. Stevilni mutant je v bistvu tako majhno, da za razvoj bitij ne moremo računati z njim.

Vesti iz Jugoslavije

Umrli je v Hrastniku posestnik in gostilničar France Birtič, star 75 let. V Ameriki ima sina Franceta, ki je trgovec. — Dalje so umrli: v Stahovici pri Kamniku Alojzija Prelesnik, na Lavi pri Celju 60 letna posestnica Josipina Krusičeva, v St. Pavlu pri Prebolcu 36 letna Marija Vedernikova, v Zagrebu ravnatelj ljubljanske podružnice Jadranske zavarovalne družbe inž. Erast Buberški, v Ljubljani 72 letna upokojena učiteljica Marija Serceva, v Mariboru Uroš Volavšek, v celjski bolnici služkinja Jera Oblakova, v ptujski bolnici 39 letna posestnica Marija Koplj iz Bedrinskega.

Rudarji in Sokolski dom v Laškem. — Ljubljansko "Jutro" poroča, da je začelo sokolsko društvo v Laškem zdlati svoj sokolski dom. Patriotično ginjeno poroča, da so državni usadniki v Laškem sklenili, da bodo odstopili 10% svoje plače za ta dom, prav tako so sklenili privatni nameščenci in rudniku Laško-Huda jama. Najbolj pa je ginjeno "Jutro", da je okrog 100 rudarjev prikorakalo 29. avgusta na parcelo, kjer bo zgrajen sokolski dom, ter začelo kopati temelje — in to zastojni, iz same poartvojalnosti. Toda rudarje je na to "prostovoljno" delo nagnal rudniški ravnatelj inž. Klop. Temu ukazu pa se rudarji niso upali upreti, saj jim je tako in tako vsak dan grozi brezposelnost. "Jutro" pravi, da se je marsikomu "porosilo oko," ko je gledal rudarje, ki gredo na delo za sokolski dom. Patriotična ginjenost in žurnalistična laži — to so posebne cvetke.

Velik napredek

— No, kako pa tvoja hej napreduje? — Imenitno. Včeraj je igrala Matija Sepin, nameščene Javnih skladišč s svojim učiteljem in slišal sem, kako ji je dejal: — Gospodična, vi ste že tri takte pred menoj.

Če so pritrja veriga pokolenj...

Toda znanost o podedovanju je ugotovila dejstvo, ki nasprotuje splošnemu nazoru in domnevam. Pridobljene lastnosti se ne podedujejo! Gotovo, zdi se nam, da poznamo primere za to. Često čujemo, da je kakšna macka po nesreči zgubila rep in da je skotila potem mladiče brez repov. A te trditve spadajo v kraljestvo pravljic. Pri poskushih so mnogim pokolenjem podgaj odrezavali repe, a vedno so jim imeli mladiči rep. Zakaj ne nastajajo psi, ki bi jim ne bilo več treba rezati ušes in repov? To operacijo izvršujejo pri dotičnih pasmah vedno znova in vendar se kratkousnost in kratkorepost ne podeduje. Presliči bradavica ima čudno navado, da drai po členkih sprednjih nog. V zaščito kože na teh mestih ima roženasto odebelino. Če mladiči pred rojstvom imajo to odebelino, ki se torej ne pojavi šele v življenju. Zato so rekli o bradavčarjih, da so se navadili drseti in da se jim je časoma na dotičnih mestih odebelila koža. Ta lastnost, ki je bila pridobljena, se je v časom podedovala, tako da bi imeli tu primer za navedeno domnevo. Toda ta domneva je popolnoma nedokazana in lahko je mogoče, da so bile roženine prej tu.

A vendar si le teško predstavljamo razvoj bitij brez podedovanja pridobljenih lastnosti, posebno če se odzira na milijonletno semeljsko zgodovino, ne samo na kratko dobo človeškega eksperimentiranja. Videli smo pa, da so mutante edini način za nastanek novih dednih lastnosti in če si zaostri pogled za nezane razlike, bi bilo mogoče odkriti v kakšni kulturi čisto majhne neizrazite mutante, ne samo tako očitnih, kakršne so jazbecarske noge in mopsne glave. In sicer bi bile te neznatne mutante veliko pogostejše, nego smo prej rekli. Na tem mestu se nauk o mutaciji srečuje s Darwinovim naziranjem. Darwin vendar pravi, da se izbor za življenjsko borbo najbolje opremljenih bitij izvrši v variaciji in nega pokolenja. Iz vede o podedovanju vemo, da se iz ene variacije ne podedujejo posebnosti. V reji boba dobimo n. pr. med potomstvom velike in majhne bobbe. Če polsede največje in jih gojimo dalje, ne dosežemo morda večjih bobov, temveč vedno iste razlike med veliki in malimi kakor pri starših. Odkar pa poznamo mutante in vemo, da so tudi majhni mutacijski koraki, ne samo veliki in grobi, utegnemo Darwinovo nauk razumeti morda tako, da nadomestimo mutante Darwinove variacije.

Poorečilo se nam je tudi, da smo dosegli mutacije na umetan način, n. pr. pri rosnih muhah z uporabo ekstremnih temperatur in Roentgenovih žarkov. Toda mutanje, ki so pri tem nastopale, so bile čisto neumerljive, to se pravi, da ni bilo mogoče vnaprej povedati, kakšne bodo.

Rekli smo že, da ima mutacija tudi pri človeku veliko ulogo. Možno je, da je še veliko drugih lastnosti, ne samo bolnih, kateré smo omenili, posledica mutacije. Tako lahko smatramo različne oblike las, dolžino in barvo las ter barvo kože za mutante. Precej gotovo je, da je imela mutacija pri razvoju bitij določilno ulogo. A ta edino znan in v svojih vzrokih še čisto ne raziskani način spreminjanja dednih lastnosti ne more zadoštvati popolnoma za pojasnitev preoblikovanj, ki jih srečujemo v naravi.

Izkušnje, da se iz čistokrvne pasme, tako rekoč popolnoma nemotivirano, porodi eden ali več individuov, ki so v kakšnem znaku drugačni od prvotne čiste pasme. Če dobimo več takih eksemplarjev, jih lahko gojimo dalje in bomo opazili, da se vedejo popolnoma kakor čista pasma. To nenadno spremembo dedne substance (kajti za to gre) imenujemo mutacijo, novo obliko pa mutanto.

Najvažnejša raziskovanja o podedovanju so izvršili z neko muho, roso muho (drosophila), ki se iz raznih razlogov zelo podaja tem namenom: V rejah, ki obsegajo desletno mnogo milijonov raziskanih muh, je nastopilo približno 500 mutant, ki so jih gojili kot "čisto plime" dalje. Računajo, da pride na prilično 40.000 muh nova mutanta. Razločujejo se od izhodne oblike po najvažnejših znakih, po rdečih, belih, rumenih očeh, po jazbecarskih nožicah, po okrnjenih krilih itd. Tudi pri drugih živalih se pojavljajo izrazite mutacije, tako pri psih, govedu in ribah mopsne ter buldozne glave, pri človeku šestprstnost in krepavost noge. Mnogo belih živalskih oblik, tako zvane albine, je smatrano za mutante. Ankonanske ovce z jazbecarskimi nogami, ki so jih prej mnobo gojili, so nastopile v neki normalni ovčji kredo prav nenadoma in so jih utegnili izolirati kot pasmo. Gotovo je tudi naš jazbecar nastal na ta način.

Vprašali se bomo sedaj seveda: Kako in iz katerih vzrokov nastanejo takšne nove lastnosti? Povedati moramo takoj, da ne vemo o tem skoraj ničesar. Sicer lahko rečemo, da je pri mutaciji na določenem mestu stančnega jedra, kjer je sedež spremenjenega znaka, nastala preoblikovana dedna substanca. V nekaterih primerih smo doznali, da se je število hromozomov, ki je za vsako živalako in rastlinsko vrsto določeno, podvojilo in so se potem pojavile oblike velikanske. Najbolj znani primer za to je lučnik. Vzroki za nastajanje mutant pa so nam čisto neznan.

A mutacija je doslej edini proces, ki nam kaže nastopanje nove dedne lastnosti. Kako bi si s tem predstavljali razvoj v kraljestvu bitij? Ne moremo si misliti, da so nastale po takanih čisto neumerjeno nastopajočih mutantih vse izrazite prilagoditve, ki jih občudujemo v naravi. Stevilni mutant je v bistvu tako majhno, da za razvoj bitij ne moremo računati z njim.

Velik napredek

— No, kako pa tvoja hej napreduje? — Imenitno. Včeraj je igrala Matija Sepin, nameščene Javnih skladišč s svojim učiteljem in slišal sem, kako ji je dejal: — Gospodična, vi ste že tri takte pred menoj.

Če so pritrja veriga pokolenj...

Toda znanost o podedovanju je ugotovila dejstvo, ki nasprotuje splošnemu nazoru in domnevam. Pridobljene lastnosti se ne podedujejo! Gotovo, zdi se nam, da poznamo primere za to. Često čujemo, da je kakšna macka po nesreči zgubila rep in da je skotila potem mladiče brez repov. A te trditve spadajo v kraljestvo pravljic. Pri poskushih so mnogim pokolenjem podgaj odrezavali repe, a vedno so jim imeli mladiči rep. Zakaj ne nastajajo psi, ki bi jim ne bilo več treba rezati ušes in repov? To operacijo izvršujejo pri dotičnih pasmah vedno znova in vendar se kratkousnost in kratkorepost ne podeduje. Presliči bradavica ima čudno navado, da drai po členkih sprednjih nog. V zaščito kože na teh mestih ima roženasto odebelino. Če mladiči pred rojstvom imajo to odebelino, ki se torej ne pojavi šele v življenju. Zato so rekli o bradavčarjih, da so se navadili drseti in da se jim je časoma na dotičnih mestih odebelila koža. Ta lastnost, ki je bila pridobljena, se je v časom podedovala, tako da bi imeli tu primer za navedeno domnevo. Toda ta domneva je popolnoma nedokazana in lahko je mogoče, da so bile roženine prej tu.

A vendar si le teško predstavljamo razvoj bitij brez podedovanja pridobljenih lastnosti, posebno če se odzira na milijonletno semeljsko zgodovino, ne samo na kratko dobo človeškega eksperimentiranja. Videli smo pa, da so mutante edini način za nastanek novih dednih lastnosti in če si zaostri pogled za nezane razlike, bi bilo mogoče odkriti v kakšni kulturi čisto majhne neizrazite mutante, ne samo tako očitnih, kakršne so jazbecarske noge in mopsne glave. In sicer bi bile te neznatne mutante veliko pogostejše, nego smo prej rekli. Na tem mestu se nauk o mutaciji srečuje s Darwinovim naziranjem. Darwin vendar pravi, da se izbor za življenjsko borbo najbolje opremljenih bitij izvrši v variaciji in nega pokolenja. Iz vede o podedovanju vemo, da se iz ene variacije ne podedujejo posebnosti. V reji boba dobimo n. pr. med potomstvom velike in majhne bobbe. Če polsede največje in jih gojimo dalje, ne dosežemo morda večjih bobov, temveč vedno iste razlike med veliki in malimi kakor pri starših. Odkar pa poznamo mutante in vemo, da so tudi majhni mutacijski koraki, ne samo veliki in grobi, utegnemo Darwinovo nauk razumeti morda tako, da nadomestimo mutante Darwinove variacije.

Poorečilo se nam je tudi, da smo dosegli mutacije na umetan način, n. pr. pri rosnih muhah z uporabo ekstremnih temperatur in Roentgenovih žarkov. Toda mutanje, ki so pri tem nastopale, so bile čisto neumerljive, to se pravi, da ni bilo mogoče vnaprej povedati, kakšne bodo.

Rekli smo že, da ima mutacija tudi pri človeku veliko ulogo. Možno je, da je še veliko drugih lastnosti, ne samo bolnih, kateré smo omenili, posledica mutacije. Tako lahko smatramo različne oblike las, dolžino in barvo las ter barvo kože za mutante. Precej gotovo je, da je imela mutacija pri razvoju bitij določilno ulogo. A ta edino znan in v svojih vzrokih še čisto ne raziskani način spreminjanja dednih lastnosti ne more zadoštvati popolnoma za pojasnitev preoblikovanj, ki jih srečujemo v naravi.

Velik napredek

— No, kako pa tvoja hej napreduje? — Imenitno. Včeraj je igrala Matija Sepin, nameščene Javnih skladišč s svojim učiteljem in slišal sem, kako ji je dejal: — Gospodična, vi ste že tri takte pred menoj.

Slovenska Narodna Podpornica Jednota

Ustanovljena 8. aprila 1904

1937-38 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Tel. Rockwell 4994

GLAVNI ODBOR S. N. P. J.

UPRAVNI ODBEKI:

VINCENT CAINKAR, predsednik... 2457 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 FRED A. VIDER, gl. tajnik... 2457 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 SLAS NOVAK, tajnik bol. oddelka... 2457 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 JOHN VOGRICH, gl. blagajnik... 2457 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 FILIP GODINA, upravitelj glasila... 2457 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 JOHN MOLEK, urednik glasila... 2457 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ODBORNIKI:

ANDREW VIDRICH, prvi podpredsednik, 609 Russell Ave., Johnstons, Pa.
 DONALD J. LOFRICH, drugi podpreds., 1937 S. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
 JOHN J. ZAVERTNIK, gl. skrivnik... 3724 W. 20th St., Chicago, Ill.

GOSPODARSKI ODBEKI:

FRANK ALESH, predsednik... 2124 S. Crawford Ave., Chicago, Ill.
 JOHN OLIF... 148 S. Prospect Ave., Cleveland Hills, Ill.
 JOSEPH SISKOVICH... 16118 Huntmore Ave., Cleveland, Ohio.

POBOPNI ODBEKI:

JOHN GORSEK, predsednik... 414 W. Hay St., Springfield, Ill.
 ANTON SULAR... Box 27, Anna, Kans.
 JOHN TERCEL... Box 127, Strasburg, Pa.
 FRANK PODBO... Box 81, Park Hill, Pa.
 FRANCES KAKOVSEK... 1015 Adams St., No. Chicago, Ill.

OKROJNI EASTOPNIKI:

GEORGE SMREKAR, prvo okrožje... 127 Main Ave., W. Allquippa, Pa.
 JOHN LOKAR JR., drugo okrožje... 1108 E. 179th St., Cleveland, Ohio.
 FRANK KLUN, tretje okrožje... Box 629, Chisholm, Minn.
 JOSEPH BRATKOVICH, četrto okrožje... R. 2, S. Pittsburg, Kans.
 FRANK KLOPČIČ, peto okrožje... Star Rt. 4, Box 31, Cle Elum, Wash.

NABOPNI ODBEKI:

FRANK BAITE, predsednik... 2457 S. 26th St., Chicago, Ill.
 ALBERT HRAB... 1015 W. Plana St., Milwaukee, Wis.
 FRED MALAJ... 33 Central Park, Peru, Ill.

RAZNE VESTI

Tretja redukcija plač železničarjem

Washington. — Železniški delavci, ki so zaposleni pri popraviljanju lokomotiv in vagonov pri Louisiana & Arkansas železnici, stoje še pred tretjim znižanjem plač. Prvič so jim bile snilane pred par leti za pet centov na uro, drugič od osem do dvanajst in pol odstotka, vest pa ne pove koliko jim bodo sedaj snilati. Zadeva je pred sveto posredovalno komisijo.

Taj železnici, katero kontrolira Electric Bond and Share, načelnju Harvey Couch, član vladne rekonstrukcijske finančne korporacije in eden od vladarjev Amerike.

Zahteva 50% zvišanje plač tekstilnim delavcem

New York. — Če tekstilni magnetarje ne bodo zvišali plač za 50% v bližnji bodočnosti, bodo imeli na rokav stavko za stavko, je rekel Francis Gorman, podpredsednik United-Textile Workers unije na njeni konvenciji.

To zvišanje je puja potreba, drugače bodo tekstilni delavci sledili zgledu delavcev v High Pointu, N. C., ker si ob sedanjih plačah ne morejo narediti eksistenco.

Novi revija za brezposelne

New York. — Liga za industrijsko demokracijo je zopet izdala revijo "The Unemployed". Vse gradivo je posvečeno temu problemu. Brezposelni jo lahko naroče v svrhu prodaje pri L. I. D., 112 E. 19 St., New York. Posamezni kiti stane pet centov in se prodaja po deset centov. Cena je nika vsled brezplačnih kontribucij.

Boj med politnim departamentom in socialnim kondom

Chicago. — Poštni departament je končno dovolil socialistični stranki pravico drugega razreda za razpošiljanje tednika "America for All" in s tem končan kontroverzno. Aplikacija je bila pred poštnim departamentom sedem tednov, kar so socialisti smatrali za "politično jetro".

Organiziranje olinih delavcev

Long Beach, Cal. — Razne unije spadajo k Ameriški delavski federaciji so pribele z militantno kampanjo za organiziranje olinih delavcev v tej državi. Kampanjo vodi organizator federacije Joseph Casey. V teku so tudi pogajanja s Shell Oil Co., ki je pred več tedni uvedla petdnevnik. Sedaj govori tudi o znižanju plač za 10%.

Vladna "ekonomija" pada po poročilih ministrom

Washington. — Da se izogne dekretu svete civilne službe komisije, ki je kot posledica "vladne ekonomije" odredila, da moč in člena ne moreta biti v vladni službi, je mnogo parov skušalo uiti akosi luknji: prideli so živetj separatno. Te dni pa je komisija odredila, da to ne zadostuje za ohranitev službe obeh poročencev in da si morajo izmisliti boljše alibi. Rasporoka je edina luknja, ki jim preostaja.

Misaraki podjetniki napovedali vojno delavcem

Chicago. — Asociacija misaraskih podjetnikov v tem mestu je te dni naznanila, da so val člani podpisali sporazum, da bodo za naprej operirali tovarne na bazi odprta delavnice. Tovarne so sedaj večinoma zaprte, kar so podjetniki izrabili za snižanje meje za 85 centov na uro. Tej drastični redukciji se je unija uprla, kar so podjetniki izrabili za vojno napoved uniji.

Družba umaknila takajše iz nočnega prometa

Oakland, Cal. — Valed stavke voznikov takajsev in neredov, ki so sledili stavki, katero je povzročila družba vsled redukcije, je slednja vlača potrebo, da je prekinila ves nočni promet, dokler se situacija ne izboljša.

AMERIKANCI V INOZEMSTVU

Podatki, ki jih je nabral državni departament, pokazujejo, da 404.000 Amerikancev živi v inozemstvu. Odkar se je začela sedanja depresija, se je število Amerikancev, stalno nastanjenih v inozemstvu, povečalo za 18.000. Razvidno je, da so se mnogi Amerikanci podali v inozemske dežele, kjer lahko živijo bolj počeni.

Izmed posameznih inozemskih držav ima Kanada 224.000 ameriških državljanov, Francija, kjer živi kolonija ameriških umetnikov, daje zatočišče 23.910 Amerikancem, na Portugalskem živi 17.000 Amerikancev (to so večinoma naturalizirani ameriški državljani iz Azor). V Italiji živi 12.000 amer. državljanov, na Anglijskem 7500, v Čehoslovakiji 7400, v Jugoslaviji 5400, na Nemskem 4600, v Rusiji 2000, na Poljskem 1750, na Švedskem 1160, Norveškem 840, Danskem 532 itd. 24.700 Amerikancev živi v Aziji (včetni 10.800 na Kitajskem), 20.800 v Zvezni Indiji, 17.300 v Mehiki, 12.500 v Južni Ameriki in 3800 v Afriki. — F. J. S.

Ikanje mrličev po katastrofi v newyorkski luki, kjer je ladja z delavci šla na dno. "A" kaže vrh potopljene ladje, "B" pa tole, ki iščejo trupla.

Ivan Jomez:

Imigrant Janez Mihevc

Najprej je bilo treba postaviti hišo. Sosedje so držali dano besedo in v dobrem tednu je bil Matevžev novi dom dogotovljen; na nizkem griču, poraščenem z redkimi grmovjem, kate-rega vzhodje je namakal bister potoček, je stala prijazna koča, narejena iz obtesanih smrekovih brun: Matevževa nova domačija.

Prvi dve leti je Matevž trebil in čistil pragozd; podiral je drevice ter napravil drva kakor vsi drugi, ki so jih pozimi vozili na saneh na kakih petnajst milj oddaljeno železniško po-šajo, kjer so jih zložili na kupe, dokler se ni oglašil zanje kak kupec; trebil je grmičevje ter izkopaval storove in končno je bilo treba svet očistiti tudi kamenja. Sem pa tja je za-ahajal tudi na lov, posebno pozimi je cele dneve prežal na divjačino, ki je je bilo tudi v tem kraju v obilici, česar je bil strašni lovec Ma-tevž zelo vesel. Matevž, že od nekdanj vnet lovec, se je počutil na svoji divji domačiji kot prerok v raju; srnjaki so mu sami hodili "na muho" in medveda ni bilo treba vabiti, ker je sam potrkal na durí Matevževe koče.

"Sem bi morali priti naši lovci!" je večkrat vzkliknil navdušeni lovec Matevž. "To so vam prava lovska nebesa! V starem kraju pa je celo zajcev tako malo, da jih lovci vse poznajo po imenu!"

Po štirih letih trdega dela in mnogih lovskih prigod je imel Matevž obdelanega že lep kosček sveta, v leseni staji je mukala lepa krava in hrzalo dvoje konj in Matevž je bil s tem uspehom prav zadovoljen; kraju in ljudem se je bil tudi že privadil in če se je še kdaj spomnil Tinice, ga ni več bolelo; čas in nova okolica sta mu zacelila nekoč žgoče srčne rane! Samo včasih se mu je nejasno zadelo, da je nekoč v davni, davni davni izgubil nekaj neskončno drugega, toda vse je bilo zavito v neprozorni megli kot davno sanjan boleč sen, ki ga je bil odganjal v meglini davnosti. Dom in domače je ves čas popolnoma zanemarjal, prva leta namenoma zaradi bolečih spominov, ki jih je hotel zamoriti, pozneje pa je izgubil zanimanje za-je. Ker ni nikdar nikomur pisal, v domači vasi niso vedeli, kje živi in ali je sploh še živ. Matevž je bil zanje mrtev, ker je tako hotel. Bilo mnogo let pozneje je pisal sestri, Janezovi materi, drugače fant ne bi bil nikdar videl svo-jega strica.

Pijači pa se Matevž ni nikdar odpovedal. Teško prilaženi dolarji, ki jih je skupil za drva in kože, so šli za žganje. Njegovi sosede niso bili boljši od njega v tem pogledu. Sicer nihče, niti Matevž, ni popival dan za dnem, ampak vsake kvatre enkrat se je bilo treba po-peti v višje sfere alkoholne omotice, ki poteg-ne človeku iz kosti utrujenost, da za nekaj krat-kih ur pozabi svoje trpljenje in težave ter po-gleda na pisani svet akoci roznata očala pija-nosti.

V četrtem letu kmetovanja se je Matevž ože-nil. Mlada vdova, Nemka, ki ji je prejšnje leto ubilo v gošdu moža, je začela obsipati Matevža, ki je bil edini samec v nasebini, s toplimi in vse najlepše obetajočimi pogledi, ki so spom-nili Matevža na rek iz hebrejske mitologije: Človeku ni dobro biti samemu! Sosedje, ki so brž opazili, kaj se pleče med dvema srcema, in ker so želeli dobro obema, vdovi Amaliji in samcu Matevžu, so previdno a vneto začeli pri-govarjati obema, češ, vzemita se, bo najbolje za vaju; Matevž bo dobil ljubečo ženo in skrb-no gospodinjjo, ona pa moža, ki bo skrbel zanj

in otroka ter jih branil pred nevarnostmi življenja. To prigrvarjanje pa je bilo kar odveč; Matevž in Amalija, ki je bila čedna ženska, bi se bila tudi brez tega lepo sporazumela v svoje in splošno zadovoljstvo.

Nekega dne se je Amalija z otrokoma prese-lila k Matevžu. Ker ni bilo v bližini nobene cerkve in ker nihče v nasebini, najmanj pa Matevž in Amalija, ni bil v tem oziru preveč natančen ali nestrpen, se je izvršila poroka brez kakšnega cerkvenega ali posvetnega pred-stavnika. "Poročila svja se pod krivo jelko!" je Matevž zaupal Janezu.

Dejstvo, da je bila mlada vdova Nemka, mati dveh otrok in vrh tega še protestantske veroizpovedi, dočim je bil Matevž vzgojen kot katoličan, ni Matevža prav nič motilo tedaj, ko se je odločil za ženitev; niti ni to dejstvo de-lalo skrbí Amaliji. Nemščina ni delala prehu-dih preglabno Matevžu, da se je lahko zgovoril vse potrebno in nepotrebno s svojo ženko, ki se je privadila tudi nekaterim slovenskim be-sedam, predvsem "permeđušcu" in "hudiču", ki ju je Matevž izstrelil iz ust v jezi ali v pod-krepitve svojih izjavljanj; otroka sta bila prid-na, Matevža sta klicala "papa" ter ga rada ubogala; zaradi različnih verskih pripadnosti tudi ni prišlo do najmanjšega razdora, kajti v bližini ni bilo nikakih cerkva, ne katoliških niti protestantskih, in ker ni bilo cerkva, ni bilo tudi duhovnih pastirjev, in kjer ni teh dveh činkeljev, tam tudi ne more priti do razdora v družini zaradi verskih vprašanj! Sploh pa je versko vprašanje igralo v njunem življenju prav takšno vlogo kakor pri njuni "poroki"; tako nezatno, da ni vredno omembe. V boga sta sicer oba verovala, moliti ga pa nista ute-gnila.

Tri leta sta Matevž in Amalija živela složno skupaj in njuno zakonako življenje, čeprav ni bilo sankcionirano ne po cerkvi niti po državi, je mirno in gladko ter brez posebnih neviht drselo svojo pot. Matevž je bil zadovoljen z njo, ker mu je bila skrbna in dobra žena, ona se tudi ni imela dosti pritoževati čez njega; bil je dober z njo in njenima otrokoma in nje-gova glavna slabost, ki je bila zapopadana v tem, da se je vsake kvatre enkrat nažehtal pi-jače, če je le nanesla prilika, je bila po Amal-ijinem mnenju lahko oprestitelna. Sicer pa ji je Matevž vsako pot objubil, da se je napil zadnjikrat in Amalija mu je verjela, ali se vsaj delala, da verjame, in v hiši je bil mir. Nu, pa ona je bila tena vajena že izza mlada; oče ni bil drugačen in prvi mož prav tako ne.

Matevžev zakon ni bil brez otroškega blago-slova; drugo leto slapnega življenja mu je Amalija podarila hčerko, katero je Matevž kratil a skodelico vode iz potočka pod grčem na ime Amalija. Matevž se je tedaj počutil tako srečnega, da bi se ne bil maral menjati z nikomur na svetu. Tako zadovoljen je bil Matevž s svojo usodo tiste čase, da se ni prav nič razburjal, ko mu je tiste spomladí zgorela na postaji velika zaloga drv, katere je v teku zime z velikim trudom spravil tja in je upal dobiti zanje par stotakov, ki bi mu ne bili v napotje. "Bom pa druge napravil!" je dejal ženi. "Kožuhovina mi je vrgla čedno vsotico, da bom lahko prebil čez leto."

Ko je bilo mali Amaliji poldrugo leto, je nje-na mati dobila obvestilo, da ji je mati doma v Nemčiji nevarno zbolela in da naj pride k njeni bolniški postelji.

(Dalje prihodnje.)

se kregajo med seboj in drug drugemu grenijo življenje. Povsod imajo skupne kuhinje in skupne pralnice, v katerih je večer prepri med ženskami. Komforta ni nobenega. Take hiše imajo samo eden zahod, ki je seveda vedno okupiran. Zahod je navadno brez okna in luči in — prestati tamkaj deset minut je huda kazen.

Med stanovanjskimi upravi-telji je mnogo sebičnežev, ki iščejo le svojih koristi in poskr-be za svoje stranke na škodo drugih.

V nekem slučaju je upravi-telj, mlad Jud, hotel iztirati žensko iz njene sobe na željo svoje ljubice, ki je hotela imeti še eno sobo. Ima že tri sobe v letem nadstropju; v dveh stanu-je z možem in dvema otrokoma, v eni je pa njena služkinja. U-pravitelj ni hotel vzeti stanari-ne od ženske in dal ji je poziv-nico, da se mora zglasti zaradi sobe pred sodiščem.

Rusinja je vedela, da izgubi sobo, če ne dobi dobre priče, ki jo bo zagovarjala pred sodiščem. Izgubiti stanovanje v Rusiji se pravi malo manj kot biti obso-jejen na smrt. Drugega ne dobi nikdar, če nima denarja, da ga kupi.

Pričo je dobila, upravitelja neke tovarne, ki je komunist. Taka priča nekaj šteje. Sodišču je v tem slučaju predsedovala ženska, Rusinja. Tovarniški u-pravitelj, ki je pričal za ome-nteno stanovalko, je rekel, da je sirota, ki dela v njegovi tovarni že dolgo časa. Dobro jo pozna, ni prevratnica in živi mirno.

Predsednica jo vpraša, koliko oseb stanuje v njeni sobi. Žen-ska ji pove, da samo ona in nje-na stara mati. Stvar je bila vi-deti v redu in predsednica so-dišča ji reče, naj pride čez tri dni po potrdilo, da ima pravico do stanovanja.

Ženska pride ob določeni uri, toda sodne tajnice, mlade židov-ke, pi v uradu. Ona ima vse li-stine, ki se tičejo takih zadev. Petdeset strank čaka že dve uri. Nekdo jim reče, naj pridejo čez dva dni. Dva dneva potečeta, a zopet ni frikije v uradu. Pravi-jo, da je bolna. Uradne listine je odnesla domov — in vse je v redu. Ljudje se jeze in čaka-jo, ali pomagati si ne morejo.

Tako je hišni upravitelj s po-močjo tajnice zagodel neljubi stanovalki!

Privatne obrtnike zelo pre-ganjajo. Neki mlad čevljar ima že sive lasje samo radi velikih skrbí glede stanovanja. Dora ima dovolj — več kot ga more izvršiti pet čevljarjev.

Pogledam čevlje, ki so stale izgotovljene na mizi. Fiao delo. "Zakaj ne delate za zadrugo?" ga vprašam.

"Ne plačajo," mi odgovori. "S petimi rublji na dan ne iz-hajam. Toliko plačajo v zadrugi. Jaz, žena in otrok dobimo le funt kruha na dan. Ako bi delal kot mašina, da bi me raz-glasili za udarnika, tedaj bi do-bil dva funta črnega kruha, ki stane v zadrugi prodajalni se-dem kopejk funt. Ker pa ni do-voľ kruha, moram iti na bazar in tam moram plačati za dve kil črnega kruha 14 rubljev, be-li kruh pa stane 18 rubljev. In ob samme kruhu tudi ne morem živeti. Jaz ne gledam, da bi moral biti bogat. Da bi le lačen ne bil — da bi imel le boršč (ne-ka juha) in dovolj kaše — in da bi same cape ne visele od me-ne, žene in otroka! To je vse, kar si želim. K vragu pja-tičlet! Lačni ljudje ne morejo delati... In stanarine ter dav-ka plačam 10,000 rubljev na leto — in še jim ni dovolj."

"Koliko računate za par čevljev?"

"Za moške čevlje 200 do 300 rubljev, za ženske 175 do 200 rubljev."

"To je strašno drago," pravim.

"Ni drago, če upoštevam svo-je izdatke. Usnje je zelo drago in največkrat ga ne morem do-biti. Takega usnja, ki bi ga jaz rad imel, sploh ne morem dobiti. Kupim le to, kar mi špekulan-ti na skrivnem prodajo in to slano plačam. Imam dovolj de-la, čeprav drago računam. Vsi umetniki iz gledališča in opere in vsi boljše situirani sloji, ki imajo denar, pridejo k meni. Ako bi le smel delati, pa mi ne puste. Komuna mi redno skače

na vrat. Po svojih spicljih izve, da imam zopet nekaj blaga, od-kar so bili zadnjič pri meni — in to so tisti sovjetski spicljí, ki nič ne delajo in vaeno žro — pa pridejo in mi vse zaple-nijo. Puste mi le orodje, kopita, ženo in otroka. Pa se še ponor-čujejo iz mene. Pravijo: To boš prispeval za petletko! Zdad mi pravijo, da potrebujejo ta prostor za 'kontrol' in jaz se moram seliti. Kam se naj selim, ni njihova skrb. A vidite, da je prostor majhen in vsi tri-je živimo v tej luknji, kuhamo in spimo in jaz delam. (Prostor je okrog 20 čevljev dolg in 15 širok.) Vode niti stranišča ni v tem stanovanju. Kuhamo na primus a petrolejem. Bedno živim in še mi ne puste živeti, a tudi iz Rusije me ne puste. Po-mislite pa to — jaz živim go-spodsko napram kmetu. Ko bi vi šli pogledat na kmete, med naše dobre mušičke! Ti umirajo gladu. Vse jim poberejo — ži-vino, kokoši, orodje in pridelke. Nato jim vrnejo napol crknje-no kravo, starega konja in me-rico semena: alo, zdaj pa delaj, mušič! In mušič dela, strada in ustvarja iz nič. Bos hodi in na zadnjici nosi kos žakljvine.

Tem ljudem pravijo komunisti kulaki ali kmetški buržuji. Mno-go teh siromakov se je upro; nočejo več obdelavati kmetij. Prišli so v mesta in špekulira-jo. Prenašajo vreče s krompir-jem, moko in kašo iz vasi v me-šta in prodajajo. Življenje to ni. To je mučna borba za kosček kruha. Naš mušič je dober, po-nižen in preveč pokoren. Takega je naredil car, ki ni poznal usmiljenja... Danes imamo v Rusiji nove privilegijance. Kdo popiva in pleše pozno v noč po najdražjih hotelih? Tuji niso, ker teh ni dosti in zahajajo v svoje hotelle. Stare buržuazije ni več, plemstva tudi ne; vsi ti sloji so danes mrtvi. A nekdo je tu, ki pije, pleše in veseljači na naše stroške. Delavec ni, kajti on zasluži največ osem rubljev dnevno in ne more v hotelle, kjer stane obed za eno osebo 15 rubljev, buteljka piva 2.50, mineralna voda 1.50 in sladoled a pecivom pet rubljev. To je naša nova buržuazija! Ta ima svoje slugo in služkinje ka-kor prej bogatini in aristokrat-je; plačujejo jim po 20 rubljev mesečno in hrano, stanovanje

na vrat. Po svojih spicljih izve, da imam zopet nekaj blaga, od-kar so bili zadnjič pri meni — in to so tisti sovjetski spicljí, ki nič ne delajo in vaeno žro — pa pridejo in mi vse zaple-nijo. Puste mi le orodje, kopita, ženo in otroka. Pa se še ponor-čujejo iz mene. Pravijo: To boš prispeval za petletko! Zdad mi pravijo, da potrebujejo ta prostor za 'kontrol' in jaz se moram seliti. Kam se naj selim, ni njihova skrb. A vidite, da je prostor majhen in vsi tri-je živimo v tej luknji, kuhamo in spimo in jaz delam. (Prostor je okrog 20 čevljev dolg in 15 širok.) Vode niti stranišča ni v tem stanovanju. Kuhamo na primus a petrolejem. Bedno živim in še mi ne puste živeti, a tudi iz Rusije me ne puste. Po-mislite pa to — jaz živim go-spodsko napram kmetu. Ko bi vi šli pogledat na kmete, med naše dobre mušičke! Ti umirajo gladu. Vse jim poberejo — ži-vino, kokoši, orodje in pridelke. Nato jim vrnejo napol crknje-no kravo, starega konja in me-rico semena: alo, zdaj pa delaj, mušič! In mušič dela, strada in ustvarja iz nič. Bos hodi in na zadnjici nosi kos žakljvine.

Tem ljudem pravijo komunisti kulaki ali kmetški buržuji. Mno-go teh siromakov se je upro; nočejo več obdelavati kmetij. Prišli so v mesta in špekulira-jo. Prenašajo vreče s krompir-jem, moko in kašo iz vasi v me-šta in prodajajo. Življenje to ni. To je mučna borba za kosček kruha. Naš mušič je dober, po-nižen in preveč pokoren. Takega je naredil car, ki ni poznal usmiljenja... Danes imamo v Rusiji nove privilegijance. Kdo popiva in pleše pozno v noč po najdražjih hotelih? Tuji niso, ker teh ni dosti in zahajajo v svoje hotelle. Stare buržuazije ni več, plemstva tudi ne; vsi ti sloji so danes mrtvi. A nekdo je tu, ki pije, pleše in veseljači na naše stroške. Delavec ni, kajti on zasluži največ osem rubljev dnevno in ne more v hotelle, kjer stane obed za eno osebo 15 rubljev, buteljka piva 2.50, mineralna voda 1.50 in sladoled a pecivom pet rubljev. To je naša nova buržuazija! Ta ima svoje slugo in služkinje ka-kor prej bogatini in aristokrat-je; plačujejo jim po 20 rubljev mesečno in hrano, stanovanje

na vrat. Po svojih spicljih izve, da imam zopet nekaj blaga, od-kar so bili zadnjič pri meni — in to so tisti sovjetski spicljí, ki nič ne delajo in vaeno žro — pa pridejo in mi vse zaple-nijo. Puste mi le orodje, kopita, ženo in otroka. Pa se še ponor-čujejo iz mene. Pravijo: To boš prispeval za petletko! Zdad mi pravijo, da potrebujejo ta prostor za 'kontrol' in jaz se moram seliti. Kam se naj selim, ni njihova skrb. A vidite, da je prostor majhen in vsi tri-je živimo v tej luknji, kuhamo in spimo in jaz delam. (Prostor je okrog 20 čevljev dolg in 15 širok.) Vode niti stranišča ni v tem stanovanju. Kuhamo na primus a petrolejem. Bedno živim in še mi ne puste živeti, a tudi iz Rusije me ne puste. Po-mislite pa to — jaz živim go-spodsko napram kmetu. Ko bi vi šli pogledat na kmete, med naše dobre mušičke! Ti umirajo gladu. Vse jim poberejo — ži-vino, kokoši, orodje in pridelke. Nato jim vrnejo napol crknje-no kravo, starega konja in me-rico semena: alo, zdaj pa delaj, mušič! In mušič dela, strada in ustvarja iz nič. Bos hodi in na zadnjici nosi kos žakljvine.

Tem ljudem pravijo komunisti kulaki ali kmetški buržuji. Mno-go teh siromakov se je upro; nočejo več obdelavati kmetij. Prišli so v mesta in špekulira-jo. Prenašajo vreče s krompir-jem, moko in kašo iz vasi v me-šta in prodajajo. Življenje to ni. To je mučna borba za kosček kruha. Naš mušič je dober, po-nižen in preveč pokoren. Takega je naredil car, ki ni poznal usmiljenja... Danes imamo v Rusiji nove privilegijance. Kdo popiva in pleše pozno v noč po najdražjih hotelih? Tuji niso, ker teh ni dosti in zahajajo v svoje hotelle. Stare buržuazije ni več, plemstva tudi ne; vsi ti sloji so danes mrtvi. A nekdo je tu, ki pije, pleše in veseljači na naše stroške. Delavec ni, kajti on zasluži največ osem rubljev dnevno in ne more v hotelle, kjer stane obed za eno osebo 15 rubljev, buteljka piva 2.50, mineralna voda 1.50 in sladoled a pecivom pet rubljev. To je naša nova buržuazija! Ta ima svoje slugo in služkinje ka-kor prej bogatini in aristokrat-je; plačujejo jim po 20 rubljev mesečno in hrano, stanovanje

na vrat. Po svojih spicljih izve, da imam zopet nekaj blaga, od-kar so bili zadnjič pri meni — in to so tisti sovjetski spicljí, ki nič ne delajo in vaeno žro — pa pridejo in mi vse zaple-nijo. Puste mi le orodje, kopita, ženo in otroka. Pa se še ponor-čujejo iz mene. Pravijo: To boš prispeval za petletko! Zdad mi pravijo, da potrebujejo ta prostor za 'kontrol' in jaz se moram seliti. Kam se naj selim, ni njihova skrb. A vidite, da je prostor majhen in vsi tri-je živimo v tej luknji, kuhamo in spimo in jaz delam. (Prostor je okrog 20 čevljev dolg in 15 širok.) Vode niti stranišča ni v tem stanovanju. Kuhamo na primus a petrolejem. Bedno živim in še mi ne puste živeti, a tudi iz Rusije me ne puste. Po-mislite pa to — jaz živim go-spodsko napram kmetu. Ko bi vi šli pogledat na kmete, med naše dobre mušičke! Ti umirajo gladu. Vse jim poberejo — ži-vino, kokoši, orodje in pridelke. Nato jim vrnejo napol crknje-no kravo, starega konja in me-rico semena: alo, zdaj pa delaj, mušič! In mušič dela, strada in ustvarja iz nič. Bos hodi in na zadnjici nosi kos žakljvine.

SLOVENSKA NARODNA POD-PORNA JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za korist, ter potrebne agitacije svojih družtev in članstva in za propa-gande svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih pod-pornih organizacij. Vsaka or-ganizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorijni dopisi in naznanila drugih podpornih organizacij in njih družtev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

jim pa daje vlada kakor vsem delavcem. V komuni stane par čevljev 30, 80 do 100 rubljev. Ako pa hoče delavka imeti bolj-še čevlje, mora delati pet me-secev za nje."

Tako mi je pripovedoval čev-ljaraki delavec in meni je bilo hudo.

Izvedel sem še razne druge podrobnosti iz življenja teh de-lavcev. Videl sem jih pri delu v tovarni, videl sem jih na do-mu. Spoznal sem njihove raz-me-re, kakršne so danes.

Ko sem vse to videl in slisal — sem izgubil veselje in voljo za delo v Rusiji. Cisto vseeno mi je bilo, če dobim dovoljenje iz Moskve za delo v Rusiji ali ne. V svojo zadovoljnost nisem pričakoval dovoljenja. Nobenega odgovora ni bilo, dašl sem v Odesi čakal čez mesec dni. Pravi Saj ga ni treba — sem si mi-slil. Gremo pa nazaj, odkoder smo prišli.

Med svojimi obiski raznih institucij in delavskih stanov-anj, med posecanjem slavnega Tonksina in opazovanjem življenja na ulicah sem hodil tudi

VAŽNO NAZANILLO!

Važno naznanilo za spremembo va-žege naslova. Pošta namenjena na vaš naslov zahteva sedaj dvojno po-strežbo in se kaj lahko pripeti, da se bo točno dostavljena, kakor bi se to zgodilo, ako bi imeli vaš pravi naslov. Vi lahko omogočite točajnje po-strežbo vašega plačevanja s tem, da daste NOVI naslov vsem vašim dopisovalcem in časnikarjem, na katerih časnikih ste naročili vso drugo ko-respondenco namenjeno vam.

Naložite zato narejeno poštno karti-ce (Form 22-8) na določeno zahtevno od poštni bruceljca. Pošljite eno tak kart in vaš NOVI naslov vsem vašim dopisovalcem, časnikom, bankam, dru-štvam in tiskarnam, klubom in popri-vite vaše tiskovine s prvim NOVIM naslovom.

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA

Po sklepu 9. redne konvencije se sedaj lahko naroči na list Prosveta v prišteje eden, dva ali tri štane in eno družino in in enega naslova k ed naročniku. List Prosveta stane za vse štane, za štane ali štane \$6.00 na eno leto naročnina. Ker pa štani še plačujejo pri naročnini \$1.20 za toliko, se jim to prišteje k naročnini. Ni prištejemo enega, dva ali tri štane k eno družino k eni naročnini. Torej sedaj vsi vsotaka, roši, da je list po-drag na štane S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je skoro v vsaki družini nobdo, ki bi rad štali list vsak dan. Torej sedaj imajo priliko, da se tudi v naročijo na dnevnik Prosveta. Cena lista Prosveta:

Za Zdrav. države in Kanado \$6.00	Za Čevlje in Chicago je.....\$1.20
1 tednik in.....4.00	1 tednik in.....4.00
2 tednika in.....8.00	2 tednika in.....8.00
3 tednika in.....12.00	3 tednika in.....12.00

Ispolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali New Order v plačilu in si naročite Prosveta, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Veslej kakor hitro kateri ted štano preneha biti član S.N.P.J. ali če se preneša proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bodo meral tisti član in dotično družino, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveta, to tako naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta! Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo snižati datum za to vsoto naročnina.

PROSVETA, S.N.P.J. 3637 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošljim naročnino za list Prosveta vsote \$

Ime _____ Čl. družina št. _____

Naslov _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih štane vsote družine:

Ime _____ Čl. družina št. _____

Ime _____ Čl. družina št. _____

Ime _____ Čl. družina št. _____

Ime _____ Čl. družina št. _____

Ime _____ Čl. družina št. _____

Ime _____ Čl. družina št. _____

Ime _____ Čl. družina št. _____

Ime _____ Čl. družina št. _____

Iz Amerike v sovjetsko Rusijo in nazaj

Piše Martin Judnič, Waukegan, Ill.

XI Stanovanjska kriza in potrata v klubih. Težka borba delav-cev za kruh in cape

Opisujem slučaje, ki sem jih sam videl in ki so mi prišli na ušesa od delavcev samih v Ode-si. Ves čas svojega bivanja v Odesi sem se največ gibal med delavci. To, kar vam opisujem, so vsakdanje malenkosti. V časopisih tega ni — najbrž zato ne, ker to ni nič novega ali pa, ker se to ne sme poročati.

Toda zame je to važno. Vsak-danje malenkosti sestavljajo sil-ko splošnega življenja. Prej sem poznal novo Rusijo le iz časopisov in ta Rusija mi je bila zelo idealna. Zato mi je jako težko, da moram danes svojo prejšno idealno sliko zamenjati s temi neprijetnostmi in nele-pimi realnostmi.

Zopet moram omeniti stano-vanjako krizo, ki je v Rusiji res velika. To se pravi v mestih kot so Leningrad, Moskva in O-desa. Ta večna borba, pomešana a korupcijo, za sobe je nekaj silnega in težko pojmljivega za delce, ki hoče biti vzor delavske države in ki zahteva od delav-stva vsa sveta, da ji sledi.

Po mojem skromnem mnenju bi morali sovjeti najprej poskr-beti, da bi vsaj delavci in kmet-je imeli dovolj jesti, dovolj oble-

ke in dovolj stanovanj. To tro-je je elementarno, najpotreb-nejše za obstanek človeka. Če tega ni — vse neha in življenje ni več življenje. Muka je. Po mojem mnenju so šli boljševidni predalec a svojo petletko. V tem oziru so imeli desničarji (Rikov, Buharin, Radek) prav, ko so svarili pred preneglo in-dustrializacijo in kolektivizaci-jo. Boljševiki so zabili milijone in milijarde rubljev za tovarne in druge ogromne naprave, ki ne bodo izgotovljene v petih le-tih; ne vse. Med tem pa se za-nemavili najpotrebnejše potreb-ščine za delavce in kmete.

Sicer že zidajo nove stano-vanjske hiše, ali vse premalo. Ampak stanovanjska kriza bi bila lahko še davno vsaj nekoli-ko omiljena. Videl sem v Leni-ngradu, Moskvi in Odesi tri in štirinadstropne palače — resi-dence nekdanjih bogatinov in plemičev — ki so danes delav-ski klubi. Vse te palače so last države in pod absolutno kontro-lu komunistične stranke, ki jih porablja za svoje seje, priredit-ve in središča propagande. Eno samo nadstropje teh palač ima čez sto sob — in vse te sobe so prazne, oskrbena so okupirane le ob gotovih urah. Če bi organi-zacije vzele polovico prostora za svoje potrebe, bi lahko dale par

sto sob — in tudi več — najpo-trebnejšim delavskim družinam za stanovanja.

Prav tako jemljejo razne re-stavracije preveč prostora. Saj pravijo, da delavci obedujejo v tovarniških restavracijah ali doma.

Te delavske palače radi po-kažejo turistom; zelo se pona-šajo z njimi. Ali ne vidijo, da turist ni slep in lahko opazi raz-kože na eni strani in pomanj-kanje stanovanj na drugi? Ni-kakor ni pravično, da je toliko teh prostorov komunističnim organizacijam na razpolago, do-čim se morajo tri ali štiri dru-šine stikati v enem samem stano-vanju.

To sem napisal zaradi tega, ker komunisti tako radi pome-lajo povsod — le pred svojim pragom nočejo.

TELEFON ROCKWELL 4904

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabilna na veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, kolodarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanski, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene umarne, unjako delo prva vrsta

Šišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2637-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA